

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 11 (54)

Заснований в 1996 році

Рівне – 2015

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 11 (54). — Рівне: РДГУ, 2015. — 248 с.

Збірник наукових праць містить статті за матеріалами першої регіональної науково-практичної конференції «Оптимізація процесу навчання іноземних мов у закладах освіти гуманітарного та технічного напрямів», організованої Рівненським державним гуманітарним університетом і Національним університетом «Острозька академія» 22 квітня 2015 року, та інші статті із загальноосвітніх проблем формування особистості, використання особистісно-зорієнтованих, інтерактивних, інформаційно-комунікаційних й інших інноваційних освітніх технологій, історичного досвіду навчання та виховання у дошкільних, загальноосвітніх і вищих навчальних закладах.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних працівників, вихователів та вчителів, викладачів та студентів вищих навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Безкорвайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Войтович Ігор Станіславович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Руденко Володимир Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету);

Сверлюк Ярослав Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 9 від 24.04.2015 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додатки до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8 і від 30.03.2011 р. № 1 – 05/3).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 10 — 3.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2015

Теоретичний аналіз дає підставу стверджувати, що питання наступності досить актуальне, оскільки вона займає важливе місце в організації навчально-виховного процесу і є однією з умов неперервного розвитку особистості.

В перспективі правильно організувати роботу за програмою «Наступність» – запорука успіху навчання. Аналіз роботи за даною програмою дозволить прийти до висновку, що вона дасть позитивні результати.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кремень В.Г. Освіта в Україні: Стан і перспективи розвитку / В.Г. Кремень // Неперервна професійна освіта: теорія і практика: збірник наукових праць; за редакцією І.А. Зязюна та Н.Г. Ничкало: у 2-х частинах. – Ч. 1. – К., С. 5-14.
2. Мороз А.Г. Шляхи забезпечення наступності у самостійній роботі учнів середньої загальноосвітньої школи і студентів вузу (на матеріалах шкіл і ВУЗів Української РСР): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / А.Г. Мороз. – К., 1971. – 250 с.
3. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті: монографія / С. Сисоєва, А. Алексюк, П. Воловик. – К.: ВІПОЛ, 2001. – 502 с.
4. Шевчук С. Методологічний аспект вивчення, узагальнення та впровадження передового педагогічного досвіду / С. Шевчук // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2010. – №7-8. – С.25-29.
5. Педагогическая энциклопедия / ред.: И.А. Каиров, Ф.Н. Петров [и др.]. – М.: Сов. энциклопедия, 1964. – Т.3: Н–См. – 1966. – 880 с.

Н.Г. САВЕЛЬЕВ. АНАЛИЗ ПОНЯТИЯ «ПРЕЕМСТВЕННОСТЬ» В КОНТЕКСТЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ КАТЕГОРИЙ

Резюме. В статье на основе теоретического анализа научной литературы раскрыто анализ понятия «преемственность» в контексте педагогических категорий. Акцентировано внимание на теоретических аспектах проблемы. Определены и описаны его структуру.

Ключевые слова: преемственность, педагогическая категория, непрерывное образование, эффективность, целостность, взаимодействие.

M.G. SAVELIEV. ANALYSIS OF THE CONCEPT "CONTINUITY" IN THE CONTEXT PEDAGOGICAL CATEGORIES

The summary. On the basis of theoretical analysis of scientific literature analysis revealed the concept of "continuity" in the context of educational categories. Attention is focused on the theoretical aspects of the problem. Defined and described its structure.

Key words: continuity, educational category, continuous education, efficiency, integrity, cooperation.

Одержано редакцією 24.03.2015 р.

УДК: 378. 015. 311: 331

В.Г. ШУТЯК

ПРО ПІДГОТОВКУ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ (огляд педагогічних досліджень з 1957 р. по 1990 р.)

Резюме. У статті аналізуються педагогічні дослідження з 1957 року по 1990 рік, які стосуються вдосконалення підготовки майбутніх учителів початкових класів до здійснення трудового виховання молодших школярів, показується важливість даної проблеми.

Ключові слова: учитель, виховна робота, підготовка вчителя початкових класів, трудове навчання і виховання молодших школярів, наукова проблема, педагогічні дослідження.

Постановка проблеми. «Хто бажає, щоб народ був щасливий і виховувався успішно, той повинен визнати як першу і неминучу умову досягнення цієї мети виховання й освіти вчителів, а також таке їх становище, що відповідало б їхньому обов'язку», – писав більше 150-ти років тому німецький педагог А. Дістервег [40, 52]. Співзвучні з попередніми й слова В.О. Сухомлинського, який вважав, що вчитель – це «особа, яка за дорученням народу має повсякденний доступ до найдорожчого народного багатства – душі, розуму, думок, почуттів дітей, підлітків і юнацтва ... Вихователь творить найбільше багатство суспільства – людину» [40, 58].

Ось чому Національна доктрина розвитку освіти визначає підготовку педагогічних і науково-педагогічних працівників, їх професійне вдосконалення як важливу умову модернізації освіти в Україні. Адже саме вчителі мають виховати покоління людей, здатних ефективно працювати і навчатися протягом життя, оберігати й примножувати цінності національної культури та громадянського суспільства, розвивати і зміцнювати суверенну, незалежну, демократичну, соціальну та правову державу як невід'ємну складову європейської та світової спільноти.

Проблема підготовки вчителя була та лишається важливою проблемою педагогічної науки, предметом дослідження багатьох педагогів упродовж всього розвитку вищої освіти. В радянському періоді наукового вивчення питання формування особистості вчителя, його підготовки до навчально-виховної роботи в школі В.А. Сластьонін умовно виділив три етапи: 20-і роки – перша половина 30-х років, друга половина 30-х років

кінець 50-х років, кінець 50-х років – теперішній час [39]. Нами вивчалися й аналізувалися дослідження третього періоду, бо саме він співпадає з початком підготовки вчителів початкових класів з вищою освітою.

Мета статті – пошук та аналіз педагогічних досліджень у період з 1957 по 1990 рік, які стосуються вдосконалення підготовки вчителів початкових класів до здійснення трудового виховання молодших школярів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Досліджуваний нами етап розвитку теорії педагогічної освіти, на відміну від попередніх, відрізняється більш глибоким вивченням проблеми, появою у 60-х роках кількох монографій. Так Н.В. Кузьміна й А.І. Щербаков займалися фундаментальним вивченням структури педагогічної діяльності вчителя [24, 44]. На їх думку, педагогічна діяльність характеризується насамперед тими професійними знаннями й уміннями, які необхідні для успішного здійснення навчально-виховного процесу в школі.

З початком 70-х років активізується робота з дослідження проблеми підготовки майбутнього вчителя. Загальні питання теоретичної підготовки студентів розробляються Н.І. Болдиревим, Т.А. Ільїною, І.Т. Огородниковим, А.І. Піскуновим, В.К. Розовим [8; 19; 31; 33; 34], над питаннями вдосконалення навчального процесу в вузі працюють С.І. Архангельський, А.П. Верхола, І.І. Кобиляцький [5; 11; 21]. Проблемою загальнопедагогічної підготовки студентів займаються О.А. Абдулліна, Г.П. Новосолова [1; 30], політехнічної – Ю.К. Васильєв [10].

Актуальним завданням для педагогічних інститутів на той час стає проблема підготовки вчителів до проведення виховної роботи в учнівських колективах. Питання підготовки студентської молоді до здійснення виховної роботи серед школярів у тому чи іншому аспекті стають предметом дослідження низки авторів кандидатських дисертацій: Г.А. Арутюнової, В.П. Андрусенко, Л.А. Гордєєвої, О.А. Дмитрієнко, М.Н. Панкіної, Т.Ф. Садчикової [2; 4; 14; 17; 32; 36]. Серед інших варто виокремити дослідження Л.А. Гордєєвої, присвячене вдосконаленню підготовки майбутніх вчителів до здійснення трудового виховання учнів сільської школи.

Не зважаючи на певну активізацію роботи педагогів-науковців, недостатньо опрацьовану лишається проблема підготовки вчителів початкових класів, хоча до них повинна приділятися особлива увага, бо саме початкова школа є фундаментом для подальшого навчання учнів, саме в дитячому віці закладаються основи та якості майбутнього громадянина нашої держави.

За тридцять років існування педагогічних факультетів (перші були відкриті в 1957 році при Київському, Бердичівському, Вінницькому, Глухівському та Ізмаїльському педінститутах) основну частину публікацій становлять лише журнальні статті і кілька наукових збірників [29, 42], захищено з даної теми біля десяти кандидатських дисертацій.

Загальні питання підготовки вчителів початкових класів у своїх статтях розкривають О.А. Гур'янова, В.Ф. Кривошеєв, М.Р. Львов [15; 22; 27], аналізують роль психолого-педагогічних дисциплін у становленні майбутнього спеціаліста А.М. Арсенєв, О.О. Люблінська, І.Ф. Свядковський, О.В. Скрипченко [3; 26; 37; 38], показують значення педпрактики Н.А. Бельська, М.В. Журжина, М.В. Кичук [7; 18; 20], здійснюють вибіркового аналізу навчальних планів С.П. Баранов, Н.Н. Буханова, А.М. Русько, І.А. Соловков [6; 9; 35; 41]. Варто виокремити статтю Ю.А. Дмитрієва, в якій розглядаються деякі питання підготовки майбутніх учителів до здійснення політехнічного навчання учнів, з'ясовуються умови та засоби формування у студентів необхідних політехнічних знань і загальнотрудова уміння, упевненості в необхідності виховувати в собі важливі якості педагога [16].

Питання підготовки студентів педагогічних факультетів до виховної роботи з молодшими школярами глибше вивчалася М.І. Волошкіною, С.В. Крисяком, Л.А. Легостаєвою, А.І. Міщенко [12; 23; 25; 28]. Так, Л.А. Легостаєва досліджує зміст професійно важливих якостей, знань та уміння, необхідних вчителю-вихователю сільської малокомплектної початкової школи, на основі аналізу існуючої вузівської системи обґрунтовує педагогічні умови, які забезпечують успішне формування у студентів професійної готовності.

Шляхи та педагогічні умови формування професійної придатності майбутніх учителів до виховної роботи в групах і школах продовженого дня розкриває у своїй дисертації А.І. Міщенко.

М.І. Волошкіна визначила основні педагогічні уміння та можливості дисциплін психолого-педагогічного циклу й педагогічної практики в процесі їх формування, показала, що підготовка студентів до позакласної виховної роботи з молодшими школярами може бути вдосконалена, якщо майбутніх учителів забезпечити знаннями наукової методології педагогічної діяльності, методикою управління процесом формування особистості дитини.

С.В. Крисяк розробив та обґрунтував систему підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічних училищ до проведення виховної роботи з учнями. Він показав, що необхідного рівня професійних знань і уміння можна досягти за умови, коли вони стають предметом спеціального навчання в процесі всіх навчальних занять і позааудиторної роботи.

Однак, не зважаючи на важливість трудового навчання та виховання школярів, питання підготовки майбутніх учителів до цього виду діяльності не розглядалося у статтях і не вивчалася жодним дисертаційним дослідженням. На даному етапі не були визначені ті професійні знання й уміння, якими повинні оволодіти студенти в процесі їх навчання в педвузі, найбільш ефективні умови формування цих знань і уміння, хоча на необхідності поліпшення підготовки вчителів до трудового навчання і виховання молодших школярів наголошувалося ще в перші роки існування педагогічних факультетів.

Так, І.Ф. Сवादковський, визначаючи завдання вчителя на даному етапі, підкреслював, що уроки трудового навчання уже в молодшому шкільному віці повинні стати засобом психологічної та практичної підготовки дітей до суспільно корисної праці, хоча часто ці уроки не проводяться, замінюються іншими, тому що вчителі не готові до їх проведення. Однак у статті не проводиться аналіз причин такого негативного стану та не визначаються шляхи вдосконалення підготовки вчителів до здійснення трудового виховання школярів.

Особливо важливого значення питання трудового виховання молоді набуло після прийняття в 1984 році Основних напрямів реформи загальноосвітньої і професійної школи. Виходячи з цього документу, вчитель початкової школи повинен бути готовим до трудового виховання школярів, він сам повинен любити і вміти працювати, повинен знати сучасне виробництво, володіти організаторськими вміннями та громадською активністю. Проблема підготовки майбутнього вчителя до трудового навчання і виховання школярів стала дуже актуальною, і вимагалася негайне її вирішення. Але незабаром з'ясувалося, що реформа школи «буксує», і основні її положення втратили свою актуальність. Однак, проблема підготовки майбутніх учителів до здійснення трудового виховання молодших школярів лишилася.

Велику роль у підготовці студентів відігравав вузівський курс «Методика трудового навчання з практикумом», аналізуючи зміст якого, С.П. Баранов, Т.В. Волікова, Т.С. Голубева, М.Р. Львов указували на його недосконалість [6; 13; 27]. Багатьма практичними навичками з обробки визначених програмою матеріалів студенти оволоділи ще в школі, а також у своїй щоденній діяльності (наприклад робота з папером, волокнистими матеріалами). І зовсім немає потреби відводити стільки годин на практикум у навчальних майстернях, коли в той же час не читається курс теорії політехнічної освіти, що є негативним фактором впливу на професійний розвиток студентів педагогічних факультетів.

Вищезазначені автори праві лише частково. Дійсно, окремий курс теорії політехнічної освіти на педагогічних факультетах не читався. Але частина його питань мали місце в програмах із педагогіки та історії педагогіки, методики трудового навчання й інших дисциплін. Крім того, навчальним планом передбачалося читання спецкурсів та факультативів, один з яких міг бути саме з проблеми політехнічної освіти школярів.

Не можна погодитися і з тим, що 90 годин, які відводилися на практикум у навчальних майстернях, багато. Адже на лабораторних заняттях, крім обробки визначених програмою матеріалів, студенти вивчали й питання методики трудового навчання в початкових класах, училися писати конспекти і проводити фрагменти уроків, аналізувати їх. Учителеві недостатньо самому вміти здійснювати обробку матеріалів, необхідно ще навчити цьому учнів.

Виходячи із завдань того часу, які повинна вирішувати початкова школа, аналізу роботи вчителів, А.М. Гукасова визначає особливості їх підготовки до трудового навчання і виховання молодших школярів. На її думку, ті помилки, яких припускаються вчителі в роботі (шаблонність у використанні методів, однобічність у вирішенні виховних завдань та ін.), свідчать про необхідність тісніших зв'язків методики трудового навчання з педагогікою, психологією та шкільною гігієною. Особливості методики, зазначає А.М. Гукасова, полягають у тому, що її зміст пов'язаний не з викладанням якоїсь конкретної науки, а з навчанням певним видом праці з обробки паперу, картону, волокнистих та інших матеріалів. І для того, щоб кваліфіковано навчити дітей праці, вчителю самому необхідно добре засвоїти прийоми роботи, оволодіти методикою трудового навчання [42].

Однак, на наш погляд, висунуті вище завдання підготовки студентів дещо звужені й до певної міри є примітивними. Крім навчання дітей виконанню трудових операцій розмічання, згинання і складання, різання і з'єднання матеріалів, виготовлення передбачених програмою виробів, дуже важливо сформувати в учнів правильне ставлення до праці, бажання працювати, морально та психологічно підготувати їх до майбутньої трудової діяльності, виховати готовність брати участь у суспільно корисній праці.

Питання підготовки вчителя до реалізації саме цих завдань вимагало негайного вивчення. І воно до певної міри було вирішене дисертаційним дослідженням автора цієї статті [43].

Так, В.Г. Шутяк, проаналізувавши досвід роботи Житомирського, Івано-Франківського, Київського, Тернопільського і Рівненського педінститутів, рівень підготовленості вчителів початкових класів та випускників педагогічних факультетів до здійснення трудового навчання і виховання молодших школярів, визначив сучасні вимоги підготовки майбутнього вчителя – організатора трудового виховання учнів, зміст знань і умінь, якими повинні оволодіти студенти, а також запропонував систему, яка забезпечувала майбутніх учителів ґрунтовною професійною підготовкою.

Разом з тим були визначені основні умови підвищення ефективності підготовки студентів педфаків до здійснення трудового виховання молодших школярів. Це – ґрунтовне вивчення психолого-педагогічних дисциплін, «вкраплювання» у зміст занять питань трудового виховання; удосконалення викладання методики трудового навчання, розвиток у студентів творчої активності та самостійності; проведення спецкурсу з методики трудового виховання учнів, забезпечення майбутніх учителів політехнічними знаннями; формування необхідних професійних умінь в процесі проведення педагогічної практики. Дисертант у своєму дослідженні довів, що ці умови дійсно є ефективними.

Висновки. Проблема підготовки вчителів займала певне місце в психолого-педагогічних дослідженнях 1957-1990 років. Значну роль у розробці теоретичних основ підготовки вчителя, шляхи формування його педагогічної майстерності, у визначенні найголовніших якостей та необхідних для навчання і виховання школярів знань та умінь зіграли наукові дослідження вчених-педагогів О.А. Абдуліної, С.І. Архангельського, Н.В. Кузьміної, В.А. Сластьоніна. В 70-х роках з'являються дисертації, в яких відображена специфіка

підготовки майбутніх учителів до здійснення виховної роботи в процесі викладання біології, літератури, в групах продовженого дня та сільських малокомплектних школах.

У цей період не було ґрунтовних досліджень з проблеми підготовки студентів педагогічних факультетів до трудового виховання молодших школярів. У окремих журнальних статтях автори лише наголошували на необхідності вирішення даної проблеми, з якою до певної міри справився автор цієї статті. Ним була здійснена спроба проаналізувати сучасний стан підготовленості випускників педінститутів і вчителів початкових класів, окреслені шляхи й умови вдосконалення їх підготовки.

Наше дослідження не претендує на досконалість і завершеність. У наступних розробках варто було б зупинитися на наукових роботах з даної проблеми за період з 1991 року до наших днів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абдуллина О.А. *Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования* / О.А. Абдуллина. – М.: Просвещение, 1984. – 208 с.
2. Андрусенко В.П. *Подготовка студентов педвуза к внеклассной работе по предмету в школе: дис. ... канд. пед. наук* / В.П. Андрусенко. – Харьков, 1980. – 229 с.
3. Арсеньев А.М. *Учителям начальной школы высшее образование* / А.М. Арсеньев // *Начальная школа.* – 1958. – № 2. – С. 6-11.
4. Арутюнова Г.П. *Подготовка студентов педагогического вуза к воспитательной работе со школьниками: дис. ... канд. пед. наук* / Г.А. Арутюнова. – М., 1972. – 191 с.
5. Архангельский С.И. *Учебный процесс в высшей школе, его закономерные основы и методы* / С.И. Архангельский. – М.: Высшая школа, 1980. – 368 с.
6. Баранов С.П. *Подготовка учителя начальной школы* / С.П. Баранов, Т.В. Воликова // *Советская педагогика.* – 1972. – № 6. – С. 98-105.
7. Бельская Н.А. *Педагогическая практика в системе подготовки учителя начальных классов с высшим образованием* / Н.А. Бельская, Н.Н. Буханова // *Ученые записки № 383.* – М.: МГПИ, 1970. – С. 39-81.
8. Болдырев Н.И. *О подготовке студентов педагогических вузов к воспитательной работе* / Н.И. Болдырев // *Советская педагогика.* – 1972. – №5. – С. 74-84.
9. Буханова Н.Н. *Высшее педагогическое образование учителя начальных классов* / Н.Н. Буханова // *Ученые записки № 383.* – М.: МГПИ, 1970. – С. 3-26.
10. Васильев Ю.К. *Политехническая подготовка учителя средней школы* / Ю.К. Васильев. – М.: Педагогика, 1978. – 175 с.
11. Верхола А.П. *Оптимизация процесса обучения в вузе* / А.П. Верхола. – К.: Вища школа, 1979. – 176 с.
12. Волошкина М.И. *Подготовка студентов педагогических институтов к внеклассной воспитательной работе с младшими школьниками: дис. ... канд. пед. наук* / М.И. Волошкина. – М., 1977. – 218 с.
13. Голубева Т.С. *Некоторые вопросы историко-методической подготовки учителей начальных классов* / Т.С. Голубева // *Советская педагогика.* – 1973. – № 10. – С. 73-77.
14. Гордеева Л.А. *Проблемы подготовки будущего учителя к осуществлению трудового воспитания учащихся сельской школы: дис. ... канд. пед. наук* / Л.А. Гордеева. – Алма-Ата, 1980. – 184 с.
15. Гурьянова Е.Я. *К вопросу о профессионально-педагогической подготовке студентов факультета педагогики начального образования* / Е.Я. Гурьянова // *Вопросы начального обучения.* – Киров, 1975. – С. 78-93.
16. Дмитриев Ю.А. *Политехническая подготовка учителей начальных классов* / Ю.А. Дмитриев // *Советская педагогика.* – 1986. – № 2. – С. 63-66.
17. Дмитриенко Е.А. *Проблемы активизации учебно-воспитательного процесса педвуза по подготовке студентов к воспитательной работе с пионерами в условиях сельской школы: дис. ... канд. пед. наук* / Е.А. Дмитриенко. – Алма-Ата, 1983. – 215 с.
18. Журжина М.В. *Роль педагогической практики в профессиональной подготовке студентов* / М.В. Журжина, В.П. Козлова // *Начальная школа.* – 1977. – № 10. – С. 88-92.
19. Ильина Т.А. *Актуальные вопросы вузовской педагогики* / Т.А. Ильина // *Советская педагогика.* – 1972. – № 4. – С. 48-59.
20. Кичук М.В. *Удосконалення професійної підготовки майбутніх класоводів* / М.В. Кичук // *Початкова школа.* – 1982. – № 1. – С. 65-68.
21. Кобыляцкий И.И. *Основы педагогики высшей школы* / И.И. Кобыляцкий. – К.: Вища школа, 1978. – 287 с.
22. Кривошеев В.Ф. *Подготовку учителя начальных классов – на новые рубежи* / В.Ф. Кривошеев // *Начальная школа.* – 1984. – № 10. – С. 77-80.
23. Крисюк С.В. *Педагогические основы подготовки учителя к воспитательной работе в школе: дис... канд. пед. наук* / С.В. Крисюк. – К.: 1981. – 181 с.
24. Кузьмина Н.В. *Формирование педагогических способностей* / Н.В. Кузьмина. – Л.: ЛГУ, 1961. – 97 с.
25. Легостаева Л.А. *Подготовка студентов пединститутів к воспитательной работе в сельской малокомплектной начальной школе: дис. ... канд. пед. наук* / Л.А. Легостаева. – М., 1981. – 208 с.
26. Люблинская А.А. *Некоторые вопросы подготовки учителя начальной школы* / А.А. Люблинская // *Советская педагогика.* – 1966. – № 8. – С. 81-88.
27. Львов М.Р. *Учитель в советском обществе* / М.Р. Львов // *Начальная школа.* – 1984. – № 10. – С. 2-5.
28. Мищенко А.И. *Подготовка студентов педагогических институтов к воспитательной работе в группах (школах) продленного дня: дис. ... канд. пед. наук* / А.И. Мищенко. – М.: 1981. – 238 с.

29. Некоторые вопросы подготовки учителей начальных классов: сборник статей / под ред. С.И. Руновского. – М.: 1970. – 174 с.
30. Новоселова Г.П. Совершенствование теоретической подготовки будущих учителей к воспитательной работе в процессе изучения истории педагогики / Г.П. Новоселова // Совершенствование подготовки учителя в педвузе. – М., 1980. – С. 66-86.
31. Огородников И.Т. Актуальные проблемы исследования педагогической подготовки учителей в высшей школе / И.Т. Огородников // Советская педагогика. – 1975. – № 2. – С. 87-94.
32. Панкина М.Н. Совершенствование системы подготовки студентов пединститутов к проведению внеклассной работы по биологии в школе: дис. ... канд. пед. наук / М.Н. Панкина. – Л., 1981. – 232 с.
33. Пискунов А.И. О совершенствовании подготовки учителя-воспитателя / А.И. Пискунов // Советская педагогика. – 1977. – № 8. – С. 90-95.
34. Розов В.К. Новые тенденции в развитии педагогического образования / В.К. Розов // Советская педагогика. – 1979. – № 2. – С. 91-96.
35. Русько А.М. Опыт подготовки учителей широкого профиля в Украинской ССР / А.М. Русько // Советская педагогика. – 1958. – № 1. – С. 117-124.
36. Садчикова Т.Ф. Формирование готовности студентов педагогических институтов к решению воспитательных задач в процессе обучения: дис... канд. пед. наук / Т.Ф. Садчикова. – Волгоград: 1978. – 206 с.
37. Свадковский И.Ф. Задачи учителя в перестройке школы / И.Ф. Свадковский // Начальная школа. – 1959. – № 6. – С. 3-6.
38. Скрипченко О.Ф. Підвищувати якість підготовки класоводів / О.Ф. Скрипченко // Початкова школа. – 1980. – № 7. – С. 48-53.
39. Сластенин В.А. Проблемы подготовки учителя в советских психолого-педагогических исследованиях / В.А. Сластенин // Советская педагогика. – 1978. – № 1. – С. 86-94.
40. Слово про вчителя / упорядник О.Т. Губко. – К.: Радянська школа, 1985. – 255 с.
41. Солодков И.А. Начальной школе – учитель с высшим образованием / И.А. Солодков // Народное образование. – 1975. – № 9. – С. 27-31.
42. Ученые записки: Московский заочный пединститут. Выпуск 15. – М., 1967. – 176 с.
43. Шутяк В.Г. Совершенствование подготовки студентов педагогических факультетов к трудовому воспитанию младших школьников: дис... канд. пед. наук / В.Г. Шутяк. – Ровно, 1987. – 214 с.
44. Щербаков А.И. Психологические основы формирования советского учителя в системе высшего педагогического образования / А.И. Щербаков. – Л.: Просвещение, 1967. – 226 с.

В.Г. ШУТЯК. О ПОДГОТОВКЕ УЧИТЕЛЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ К ТРУДОВОМУ ВОСПИТАНИЮ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ (обзор педагогических исследований с 1957 г. по 1990 г.)

Резюме. В статье анализируются педагогические исследования с 1957 г. по 1990 г., которые касаются совершенствования подготовки будущих учителей начальных классов к осуществлению трудового воспитания младших школьников, показывается важность данной проблемы.

Ключевые слова: учитель, воспитательная работа, подготовка учителя начальных классов, трудовое обучение и воспитание младших школьников, научная проблема, педагогические исследования.

V.G. SHUTYAK. TRAINING OF PRIMARY SCHOOL TEACHER TO IMPLEMENT LABOR EDUCATION OF PRIMARY SCHOOL PUPILS (review of pedagogical researches since 1957 to 1990)

The summary. This article analyzes the pedagogical researches since 1957 to 1990 about improving the training of future primary school teachers to implement labor education of primary school pupils, showing the importance of this issue.

Key words: teachers, educational work, training of primary school teachers, labor training and education of primary school children, scientific problem, pedagogical researches.

Одержано редакцією 20.02.2015 р.

УДК: 37 (091) 477. 81 „1939/1964”

Т.А. СОРОЧИНСЬКА

**ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ
У ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДАХ РІВНЕНЩИНИ (1939-1964 рр.)**

Резюме. У статті розкрито особливості професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів та зміст навчально-виховної роботи педагогічних закладів Рівненської області у контексті реформування педагогічної освіти упродовж 1939-1964 років.

Ключові слова: реформування педагогічної освіти, професійна підготовка, учительські кадри, педагогічні заклади.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Розвиток освітньої парадигми в сучасній Україні відбувається у контексті інтеграційних тенденцій у світовий, насамперед європейський простір. Адже орієнтація на загальноєвропейські рекомендації та вимоги передбачає структурне реформування педагогічної

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
Безкоровайна О.В. Формування міжкультурної толерантності студентів-філологів у контексті аксіологічної парадигми.	4
Сяська Н.В. Особливості засвоєння англійської лексики постичного жанру майбутніми учителями-філологами.	7
Тадесва М.І., Левицька В.А. Вплив реформаторських процесів у сфері мовної освіти старшокласників Польщі на удосконалення мовної освіти в Україні.	10
Тадесва М.І., Купчик Л.Є. Удосконалення змісту сучасної шкільної іншомовної освіти в Австрії.	14
Середюк Л.А. Про підготовку студентів-філологів мовних спеціальностей в умовах запровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій навчання іноземної мови.	18
Панов С.Ф. Розвиток інформативної компетенції за допомогою інформаційних технологій у технічних перекладачів морської галузі.	21
Журба К.О. Виховання смисложиттєвих цінностей в учнів основної і старшої школи у психологічному дискурсі.	24
Годунко Л.В. Сучасні досягнення у формуванні змісту підготовки вчителя іноземних мов для початкової школи у європейських країнах.	27
Павлович Ю.П. Основні підходи до формування змісту навчання іноземних мов у початкових школах Словацької Республіки.	31
Денісєва О.І. Чинники модернізації змісту середньої гуманітарної освіти Австрії.	35
Петренко С.В. Навчальний потенціал мультимедійного програмного забезпечення у викладанні іноземної мови.	37
Гронь Л.В. Відбір текстового матеріалу для розвитку іншомовних експресивних умінь студентів мовних факультетів вищих навчальних закладів.	41
Гасва Н.І. Типологія вправ для навчання іноземних мов.	44
Сойчук Р.Л. Обґрунтування системи виховання національного самоствердження в учнівської молоді.	46
Бісовецька Л.А. Комп'ютерні ігри як засіб підвищення мотивації у навчанні англійській мові дітей дошкільного віку.	50
Ціпан Т.С. Мовленнєві афоризми та їх використання у практиці англійської мови.	53
Літвінчук А.Т. Шляхи оптимізації іншомовної професійної підготовки студентів немовних вищих навчальних закладів.	56
Павлюк Г.С. Комунікативна культура як один із аспектів формування гуманістичної спрямованості молодших школярів.	60
Олесюк Л.В. Зміст формування іншомовної лексичної компетенції.	63
Ільчук М.П. Аудіювання як засіб розвитку комунікативних здібностей учнів.	66
Безкоровайна О.В., Ковальчук О.В. Використання методу асоціативних символів у процесі навчання іноземної мови на початковому ступені.	69
Безкоровайна О.В., Багнюк К.Р. Вивчення іноземної мови за допомогою сучасних інформаційних технологій (Інтернет-ресурсів) у навчально-виховній діяльності учнів старших класів.	72
Сенюк А.О. Педагогічні тести як засіб перевірки англійської граматичної компетентності в учнів основної школи.	75
Ліщук Т.С. Навчання учнів техніки читання англійською мовою у початковій школі.	78
Третякова К.В. Організація самостійної роботи студентів із використанням Internet-ресурсів як засобів диференціації, оптимізації та індивідуалізації навчання.	82
Голубєва І.В. Ідентифікація та педагогічний супровід лінгвістично обдарованих учнів – представників різних мов і культур у США.	85
Лобанова С.І., Стернічук В.Б. Оптимізація навчання іноземних мов у технічних вищих навчальних закладах шляхом впровадження методик правильного виправлення мовних помилок.	87
Перова С.В. Перекладацька компетентність у сфері професійної комунікації майбутніх фахівців немовних спеціальностей.	90
Мартинюк А.П., Губіна А.М. Організація курсу іноземної мови за професійним спрямуванням у технічному вищому навчальному закладі.	94
Маковська Г.Я., Пархоменко О.Т. До питання мотивації при вивченні іноземної мови.	97
Антохова Н.І. Психолого-педагогічна технологія розвитку творчого потенціалу майбутнього вчителя іноземних мов.	100
Нестеренко І.Б. Модернізація змісту підготовки вчителя іноземних мов у Польщі за умов європейської інтеграції.	105
Денисюк Л.В., Данілова Н.Р. Навчання читанню й перекладу професійно-орієнтованого тексту на заняттях англійської мови у вищих навчальних закладах.	107
Триндюк В.А. До питання іншомовної підготовки студентів технічних університетів.	110
Мазурок О.М. Смислова готовність майбутнього вчителя іноземної мови до професійної діяльності.	113

<i>Сухомлин Т.С.</i> Педагогічні умови формування професійного світогляду майбутнього вчителя іноземної мови. 116	
<i>Бобаль Н.Р.</i> Особливості застосування текстів засобів масової інформації у формуванні соціокультурної компетентності.	118
<i>Потенко Л.О.</i> Роль інноваційних технологій у навчанні іноземних мов у вищій школі.	121
<i>Фрідріх А.В.</i> Формування національних цінностей в студентів у навчально-виховному процесі.	125
<i>Горобець І.А.</i> Інформаційно-комунікаційна компетентність керівника вищого навчального закладу як важлива складова його професійної культури.	129
<i>Горчак Т.Г.</i> Визначення структурних компонентів природничої обдарованості.	132
<i>Карпенчук С.Г.</i> Ідеї Яна Амоса Коменського в контексті сучасного педагогічного інформаційного простору. ...	136
<i>Казанцева Л.І.</i> Теоретичні питання формування дитячого білінгвізму: психолінгвістичний і психолого-педагогічний аспекти.	141
<i>Галаманжук Л.Л.</i> Структурно-функціональна модель системи превентивного розвитку рухової активності дітей дошкільного віку у процесі занять з фізичної культури.	145
<i>Падалка О.І.</i> Формування педагогічних цінностей у майбутніх фахівців дошкільної освіти в процесі професійно-педагогічної підготовки.	153
<i>Павлюк Т.О.</i> Інноваційні засоби навчання дітей старшого дошкільного віку математики.	156
<i>Козачук М.В.</i> Адаптація дітей з особливими потребами до умов інклюзивного дошкільного закладу.	160
<i>Лаба Н.Г.</i> Врахування синдромного аналізу дефекту розвитку при побудові освітньої траєкторії дитини в умовах інклюзивного дошкільного закладу.	163
<i>Лопачук Г.П.</i> Розвиток пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку загального розвитку та з особливими потребами у процесі рукотворчої праці.	167
<i>Косарєва О.І.</i> Феноменологічні ознаки нарцисизму.	170
<i>Беленька Г.В.</i> Адаптація обдарованих дітей до умов навчання у початковій школі.	173
<i>Щербакова Н.М.</i> Інформаційно-комп'ютерні технології у формуванні в учнів початкової школи ціннісного ставлення до власного здоров'я.	176
<i>Суботюк В.І.</i> Теорія і практика екологічної освіти молодших школярів наприкінці ХХ століття: проблеми розвитку.	180
<i>Павленко А.С.</i> Сім'я – як головний елемент соціального становлення особистості.	185
<i>Янцур М.С.</i> Професійна активізація учнів загальноосвітніх навчальних закладів.	187
<i>Грицюта О.Ф., Остапчук М.В.</i> Вплив християнських цінностей на самовизначення особистості в підлітковому віці.	194
<i>Галатюк Ю.М., Галатюк М.Ю., Галатюк Т.Ю.</i> Творча пізнавальна ситуація у контексті проектування та організації творчої навчальної діяльності.	197
<i>Сіпайло В.О.</i> Використання письмових інструкцій в процесі профільного навчання (на прикладі профілю «Швейна справа»).	200
<i>Савельєв М.Г.</i> Аналіз поняття «наступність» у контексті педагогічних категорій.	207
<i>Шутяк В.Г.</i> Про підготовку вчителя початкових класів до трудового виховання молодших школярів (огляд педагогічних досліджень з 1957 р. по 1990 р.).	209
<i>Сорочинська Т.А.</i> Професійна підготовка майбутнього вчителя початкових класів у педагогічних закладах Рівненщини (1939-1964 рр.).	213
<i>Тюска В.Б.</i> Розвиток творчого потенціалу студентів у професійно-інтелектуальних клубах.	217
<i>Федосова І.В.</i> Особливості розвитку вищої інженерно-технічної освіти в зарубіжних країнах у другій половині ХІХ ст.	221
<i>Дупак Н.В.</i> Принципи інноваційної діяльності педагога в умовах модернізації системи професійної освіти. ...	226
<i>Лісова С.В.</i> Педагогічні умови підготовки майбутніх вчителів технологій до інноваційної діяльності.	229
<i>Герасименко О.А., Фециук Ю.В.</i> Методичні підходи в підготовці студентів до проектування меблів засобами графічної програми PRO 100.	233
<i>Попова А.Б.</i> Особливості орфоєпії та її роль у вихованні майбутнього артиста-вокаліста.	239
<i>Відомості про авторів.</i>	243
<i>Зміст.</i>	246